

NÂNG CAO TƯ DUY PHẢN BIỆN CHO SINH VIÊN THÔNG QUẢ GIẢNG DẠY MÔN TRIẾT HỌC MÁC - LÊNIN TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG NGHIỆP THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

NGUYỄN THỊ THÚY CƯỜNG

Khoa lý luận Chính trị, Trường Đại học Công nghiệp thành phố Hồ Chí Minh

nguyenthithuycuong@iuh.edu.vn

DOIs: <https://doi.org/10.46242/jstih.v63i03.4823>

Tóm tắt: Bài viết làm rõ một số vấn đề lý luận về tư duy phản biện và một số vấn đề lý luận của triết học Mác - Lênin về khái niệm, vai trò của tư duy phản biện cũng như vai trò của triết học trong việc nâng cao năng lực tư duy phản biện cho sinh viên. Sự cần thiết nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua giảng dạy môn triết học Mác - Lênin. Nghiên cứu thực trạng nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua dạy học môn triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh, chỉ ra những kết quả đạt được và một số hạn chế. Trên cơ sở đó, bài viết đưa ra một số định hướng nhằm phát triển tư duy phản biện cho sinh viên tại trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Tư duy phản biện; triết học Mác - Lênin; sinh viên.

1. GIỚI THIỆU

Nước ta hiện nay đang trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa, hội nhập quốc tế. Một trong những yêu cầu bức thiết đang đặt ra cho các trường đại học cũng như nền giáo dục Việt Nam là phải đào tạo thế hệ trẻ, chủ nhân tương lai của đất nước phải có năng lực thực tiễn, đáp ứng yêu cầu phát triển nguồn nhân lực cho nước nhà. Tại Nghị quyết số 29, Hội nghị lần thứ tám của Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đã khẳng định: “Tiếp tục đổi mới mạnh mẽ đồng bộ các yếu tố cơ bản của giáo dục, đào tạo theo hướng coi trọng phát triển phẩm chất, năng lực của người học” (Ban chấp hành trung ương, 2013). Một số năng lực cốt lõi đó là: năng lực giải quyết vấn đề, năng lực tự học, năng lực hợp tác, năng lực tư duy phản biện, năng lực giao tiếp... Trong những năng lực đó, tư duy phản biện là một trong những kỹ năng tư duy có vai trò quan trọng bậc nhất trong giai đoạn hiện nay (Trọng, 2020). Nếu như trong quá khứ con người làm việc chủ yếu dựa vào cơ bắp, thì ngày nay trong thời đại Cách mạng công nghiệp 4.0 thì con người làm việc chủ yếu trên cơ sở tư duy. Tư duy phản biện đã trở nên cấp thiết đối với sinh viên Việt Nam. Tuy nhiên, một thực tế hiện nay kỹ năng tư duy phản biện của sinh viên cả nước nói chung và sinh viên Trường Đại học Công nghiệp thành phố Hồ Chí Minh nói riêng vẫn còn nhiều hạn chế. Sinh viên ít phản biện trong học tập, rơi vào tình trạng thụ động, chưa phát huy hết năng lực của mình, dẫn đến hiệu quả học tập chưa cao. Triết học Mác - Lênin là một môn học có vai trò nhằm trang bị thế giới quan khoa học, nhân sinh quan cách mạng và phương pháp tư duy biện chứng duy vật. Thông qua giảng dạy và học tập môn triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp thành phố Hồ Chí Minh là điều kiện, nền tảng để phát triển nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên. Từ trước đến nay, đã có khá nhiều công trình nghiên cứu với chủ đề nhằm nâng cao chất lượng dạy học và rèn luyện kỹ năng cho sinh viên, nhưng chưa có công trình nào nghiên cứu chuyên sâu về nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua dạy học môn triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh. Theo đó, bài viết góp phần làm rõ một số vấn đề lý luận về tư duy phản biện và triết học Mác - Lênin; Thực trạng nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua giảng dạy môn triết học Mác - Lênin. Trên cơ sở đó, đề xuất một số giải pháp cơ bản nhằm nâng cao phát triển tư duy phản biện cho sinh viên tại Trường Đại học Công nghiệp thành phố Hồ Chí Minh.

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Một số vấn đề lý luận về tư duy phản biện và triết học Mác - Lênin

2.1.1. Một số khái niệm cơ bản

- *Khái niệm tư duy phản biện*

Khái niệm tư duy phản biện hay tư duy biện luận được dịch từ thuật ngữ trong tiếng Anh “critical thinking”. Cho đến nay cũng có khá nhiều công trình khoa học nghiên cứu về tư duy phản biện. Khái niệm tư duy phản biện cũng được các tác giả diễn đạt dưới nhiều hình thức khác nhau.

Theo tác giả Center for Critical Thinking, tư duy phản biện là khả năng nghĩ về cách nghĩ của mình theo hướng: *Thứ nhất*, kết quả là nhận thức được những điểm mạnh và yếu; *Thứ hai*, xây dựng lại tư duy theo dạng hoàn chỉnh hơn (Phuong, 2019).

Theo tác giả Parker & Moore, tư duy phản biện là quá trình xác định thận trọng và kỹ lưỡng việc có thể chấp nhận, từ chối hay nghi ngờ về một sự việc và mức độ tin cậy trước khi chấp nhận hay từ chối (Phuong, 2019).

Theo Russell Brooker, kỹ năng tư duy phản biện là kỹ năng suy nghĩ vượt lên trên những phân tích và logic theo lối mòn thông thường. Đó là một quá trình tư duy nhằm chất vấn các giả định hay giả thiết, là cách để khẳng định một nhận định nào đó là đúng hay sai, đôi khi đúng, hay có phần đúng (Hòa, 2017).

Trong cuốn tài liệu tập huấn về Kỹ năng mềm Kỹ năng tư duy sáng tạo và phản biện của tổ chức World Vion Việt Nam đã định nghĩa: “Tư duy phản biện là một quá trình tư duy biện chứng gồm phân tích và đánh giá một thông tin đã có theo các cách nhìn khác cho vấn đề đã đặt ra nhằm làm tỏ và khẳng định lại tính chính xác của vấn đề. Lập luận phản biện rõ ràng, lo gíc, đầy đủ bằng chứng, tỉ mỉ và công tâm”. (Viện Doanh trí Văn Hiến, 2021, tr.17).

Theo tác giả Fisher, tác giả Mason và tác giả Rainbolt & Dwyer, tư duy phản biện là một năng lực tư duy bậc cao dựa trên những lập luận và lí lẽ khoa học nhằm giải thích và đánh giá về những gì mà con người tiếp nhận thông qua việc tương tác của người khác. Qua đó, trong quá trình tiếp nhận thông tin, người học sẽ luôn đặt câu hỏi như thế nào, tại sao, điều đó có hợp lý hay chưa,.. Với những câu hỏi như vậy luôn được bản thân người hỏi tìm hướng giải đáp trước và chính sự hợp tác và hỗ trợ từ những người xung quanh sẽ giúp họ kiểm chứng trình độ hiểu biết hoặc quan điểm của mình (Thâm, 2021).

Từ những quan niệm trên chúng ta có thể thấy rằng: *Tư duy phản biện (critical thinking) là loại hình tư duy có sự vận dụng tích cực trí tuệ vào việc phân tích, tổng hợp, nhằm đánh giá một kết quả nhận thức, đánh giá một sự việc, một xu hướng, một ý tưởng, một giả thuyết qua quá trình quan sát, thu thập chứng cứ, thông tin kết hợp với kinh nghiệm, bằng vốn kiến thức và lí lẽ nhằm mục đích xác định đúng hay sai, tốt hay xấu, hay hay dở, có hợp lý hay không, nên hay không nên. Từ đó đưa ra các quyết định và cách ứng xử của mình.*

- *Khái niệm triết học và triết học Mác - Lênin*

Triết học có lịch sử phát triển gần 2500 năm, là một hệ thống tri thức lý luận phong phú về thế giới và con người, đóng vai trò quan trọng trong việc hình thành và phát triển tư duy con người, đặc biệt là tư duy phản biện.

Ở Trung Quốc, chữ triết có nghĩa là trí, là biểu hiện cao của trí tuệ, là sự biểu hiện sâu sắc của con người về toàn bộ thế giới.

Ở Ấn Độ, triết học được gọi là Dar’sana, có nghĩa là chiêm ngưỡng, hàm ý là tri thức dựa trên lý trí, là con đường suy ngẫm để dẫn dắt con người đến với lẽ phải.

Ở phương Tây, triết học được gọi là philosophia với nghĩa là yêu mến sự thông thái, nó xuất hiện ở Hy Lạp cổ đại (Bộ giáo dục và Đào tạo, 2021).

Cho đến nay có nhiều định nghĩa khác nhau về triết học, nhưng nhìn chung các định nghĩa đều có các nội dung chủ yếu xem triết học là một hình thái ý thức xã hội. Triết học có khách thể khám phá là thế giới, nhằm giải thích tất cả mọi sự vật, hiện tượng, quá trình. Triết học tri thức của nó mang tính logic, tính hệ thống và triu tượng về thế giới và là hạt nhân của thế giới quan.

Theo đó, với sự ra đời của triết học Mác - Lênin, *triết học là hệ thống quan điểm lý luận chung nhất về thế giới và vị trí con người trong thế giới đó, là khoa học về những quy luật vận động, phát triển chung nhất của tự nhiên, xã hội và tư duy* (Bộ giáo dục và Đào tạo, 2021).

Triết học Mác - Lênin là hệ thống quan điểm duy vật biện chứng về tự nhiên, xã hội thế giới quan và phương pháp luận khoa học, cách mạng của giai cấp công nhân, nhân dân lao động và các lực lượng xã hội tiên bộ trong nhận thức và cải tạo thế giới (Bộ giáo dục và Đào tạo, 2021).

2.1.2. Vai trò của triết học Mác - Lênin trong việc nâng cao năng lực tư duy phản biện cho sinh viên

- *Một là*, triết học Mác - Lênin có vai trò quan trọng trong việc nâng cao kỹ năng đặt câu hỏi, phát hiện vấn đề, đề ra giải pháp

Muốn có tư duy phản biện tốt thì việc đặt câu hỏi, phát hiện vấn đề là một trong những yếu tố quan trọng. Việc đặt và đưa ra các câu hỏi đó là khởi nguồn sáng tạo của đổi mới. Điều này, nó còn quan trọng hơn cả việc tìm kiếm câu trả lời. Nhờ việc đặt câu hỏi, mà chủ thể tư duy không thể chấp nhận những “lời mòn tu duy”, không dễ dàng chấp nhận những tri thức, niềm tin đã định sẵn, mang tính áp đặt. Thay vào đó, họ sẽ luôn đặt chúng dưới sự xem xét, đánh giá, về tính đúng sai, độ tin cậy trước khi áp dụng và giải quyết vấn đề. Qua đó, nâng cao kỹ năng phát hiện, đưa ra cách tiếp cận hoặc đưa ra các giải pháp mới. Thông qua việc học tập triết học Mác - Lênin sẽ nâng cao kỹ năng này cho người học. Bởi vì, triết học có nguồn gốc ra đời từ nhận thức, xuất phát từ những câu hỏi của con người về thế giới và chính bản thân con người, thể hiện khát vọng khám phá thế giới, tìm ra chân lý (Hữu & Thúy, 2021).

- *Hai là*, triết học Mác - Lênin có vai trò quan trọng trong việc nâng cao khả năng lập luận cho sinh viên Nước ta hiện nay đang thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa, hội nhập quốc tế. Trong thời đại cách mạng 4.0 một trong những kỹ năng quan trọng hàng đầu của sinh viên cần có là tư duy phản biện. Tư duy phản biện sẽ giúp sinh viên tiếp thu một cách chủ động, chọn lọc các thông tin, đánh giá các nhận định, các ý kiến, niềm tin một cách khoa học. Triết học Mác - Lênin sẽ dạy cho người học cách tiếp cận, suy nghĩ, nhận thức các quan niệm trên cơ sở phản biện (Hữu & Thúy, 2021).

Triết học Mác - Lênin có chức năng thế giới quan và phương pháp luận. Triết học Mác - Lênin lý giải các vấn đề về thế giới quan và nhân sinh quan một cách khoa học, có tính logic, có căn cứ dựa trên sự khái quát những kinh nghiệm thực tiễn lịch sử, của đời sống con người, từ sự tổng kết tri thức của các ngành khoa học cụ thể. Theo đó, những kết luận trong triết học Mác - Lênin hay những đối thoại trong triết học Mác - Lênin chỉ thực sự thuyết phục khi nó phải dựa trên những căn cứ đã được chứng minh.

Trong triết học Mác - Lênin việc nghiên cứu về tư duy (ý thức) là một nội dung quan trọng của lý luận nhận thức, logic học. Tư duy (ý thức) trở thành đối tượng phản ánh, có các thành tố cấu thành và quá trình vận động, phát triển, cũng như các tiêu chuẩn để đánh giá, kiểm nghiệm chân lý. Việc nắm bắt được quá trình tư duy (nhận thức) đến chân lý như thế nào cũng như các nguyên tắc của quá trình lập luận đúng đắn sẽ giúp cho người học nâng cao kỹ năng phân tích, tổng hợp, đánh giá, so sánh, giảng giải. Trên cơ sở đó, đưa ra các căn cứ để xác minh tính đúng, sai của tri thức, các quan niệm, quan điểm. Qua đó, năng lực giải quyết vấn đề và đưa ra quyết định của người học được nâng cao.

- *Ba là*, triết học Mác - Lênin có vai trò quan trọng trong việc hình thành tư duy đa chiều

Trong cuộc sống, người có năng lực tư duy phản biện khi giải quyết vấn đề và ra quyết định thường xem xét giải quyết vấn đề không phải một chiều mà xem xét, đánh giá ở nhiều khía cạnh khác nhau, có tính toàn diện. Thông qua việc học triết học Mác - Lênin mà năng lực này ngày càng hoàn thiện. Đối tượng nghiên cứu của triết học Mác - Lênin bao quát cả tự nhiên, xã hội và tư duy, vừa rộng và phức tạp, vì vậy không chỉ có một cách nhìn duy nhất đúng. Qua sự vận động của lịch sử triết học chúng ta thấy rằng, ở các thời đại khác nhau hoặc trong cùng một thời đại luôn xuất hiện nhiều quan điểm khác nhau, thậm chí là đối lập nhau khi trả lời các câu hỏi chung về thế giới và con người. Lịch sử triết học đồng thời cũng là lịch sử của các cuộc đối thoại, tranh luận của các tư tưởng khác nhau về thế giới. Để lý giải về nguồn gốc sự tồn tại của thế giới chúng ta có các quan điểm của các trường phái khác nhau như chủ nghĩa duy vật, chủ nghĩa duy tâm và nhị nguyên luận. Hay để trả lời các câu hỏi về con người có khả năng nhận thức thế giới hay không thì có các quan điểm của trường phái khả tri luận, bất khả tri luận và hoài nghi luận. Ngoài ra, để giải quyết các vấn đề mục đích, ý nghĩa đời sống, về lợi ích, nhân phẩm hay quyền con người... đều có các quan điểm khác nhau và mỗi quan điểm cũng có những hạt nhân riêng (Hữu & Thúy, 2021).

Như vậy, triết học Mác - Lênin có vai trò rất quan trọng trong việc nâng cao năng lực tư duy phản biện cho sinh viên. Thông qua giảng dạy môn triết học Mác - Lênin kỹ năng đặt câu hỏi, phát hiện vấn đề, đề ra giải pháp, khả năng lập luận cho sinh viên cũng được nâng cao. Đồng thời, hình thành cho sinh viên tư duy đa chiều... Đây là những kỹ năng giữ vai trò quan trọng đối với sinh viên trong thời kỳ hội nhập, toàn cầu hóa hiện nay.

2.2. Thực trạng nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua dạy học môn triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh

Để tìm hiểu thực trạng nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua dạy học môn triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh tác giả đã xây dựng các câu hỏi và tiến hành khảo sát 390 sinh viên Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh. Trong đó, có 162 sinh viên nam (chiếm tỷ lệ 41,5%) và 228 sinh viên nữ (chiếm tỷ lệ 58,5%). Trong 390 sinh viên, có 199

sinh viên thuộc khối ngành kinh tế; 113 sinh viên thuộc khối ngành kỹ thuật; 23 sinh viên thuộc khối ngành xã hội; 55 sinh viên thuộc khối ngành công nghệ thông tin. Trong số 390 sinh viên này, có 348 sinh viên đã học môn triết học Mác - Lênin (tỷ lệ 89,2%) và 42 sinh viên đang học môn triết học Mác - Lênin (tỷ lệ 10,8%).

Bộ câu hỏi tác giả xây dựng để tiến hành khảo sát thực trạng nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua dạy học môn triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh chia thành 2 nhóm. Nhóm câu hỏi thứ nhất, nhằm đánh giá thực trạng về phía sinh viên trong việc nâng cao tư duy phản biện và nhóm câu hỏi thứ hai, nhằm đánh giá thực trạng về phía giảng viên trong việc nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua dạy học môn triết học Mác - Lênin.

Qua tiến hành khảo sát, tác giả thu được kết quả như sau:

2.2.1. Thực trạng về phía sinh viên trong việc nâng cao tư duy phản biện

Để tìm hiểu vấn đề này tác giả đã tiến hành khảo sát với các câu hỏi sau:

Câu hỏi số 1. Theo anh (chị), sinh viên Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh luôn chủ động, tích cực trong quá trình học tập, rèn luyện, tự học, tự nghiên cứu, xác định mục tiêu học tập như thế nào? Kết quả cho thấy, có 96/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 24,6%) đánh giá ở mức rất tốt; 207/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 53,1%) đánh giá tốt; 69/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 17,7%) có câu trả lời ở mức khá; có 17/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 4,4%) đánh giá ở mức trung bình; có 1/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 0,3%) đánh giá ở mức yếu.

Câu hỏi số 2. Theo anh (chị), sinh viên Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh luôn chủ động thể hiện thói quen phản biện và có thái độ phản biện như thế nào? Kết quả khảo sát cho thấy, có 86/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 22,1%) đánh giá ở mức rất tốt; 176/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 45,1%) đánh giá tốt; 105/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 26,9%) có câu trả lời ở mức khá; có 20/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 5,1%) đánh giá ở mức trung bình; có 3/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 0,8%) đánh giá ở mức yếu.

Câu hỏi số 3. Theo anh (chị), sinh viên Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh áp dụng các kỹ năng tư duy phản biện trong việc phân tích đánh giá các vấn đề xã hội như thế nào?

Kết quả khảo sát cho thấy, có 82/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 21%) đánh giá ở mức rất tốt; 186/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 47,7%) đánh giá tốt; 99/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 25,4%) có câu trả lời ở mức khá; có 17/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 4,4%) đánh giá ở mức trung bình; có 6/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 1,5%) đánh giá ở mức yếu.

Bảng 1. Thực trạng về phía sinh viên trong việc nâng cao tư duy phản biện

Số lượng sinh viên khảo sát: 390 Câu hỏi khảo sát	Rất tốt		Tốt		Khá		TB		Yếu	
	SL	TL%	SL	TL%	SL	TL%	SL	TL %	SL	TL %
1. SV chủ động, tích cực trong quá trình học tập, rèn luyện, tự học, tự nghiên cứu, xác định mục tiêu học tập	96	24,6	207	53,1	69	17,7	17	4,4	1	0,3
2. SV chủ động thể hiện thói quen phản biện và có thái độ phản biện tích cực	86	22,1	176	45,1	105	26,9	20	5,1	3	0,8
3. SV áp dụng các kỹ năng tư duy phản biện trong việc phân tích đánh giá các vấn đề xã hội	82	21	186	47,7	99	25,4	17	4,4	6	1,5

(Nguồn: kết quả khảo sát tháng 05 năm 2022)

2.2.2. Thực trạng về phía giảng viên trong việc nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua dạy học môn triết học Mác - Lênin

Để tìm hiểu vấn đề này tác giả đưa tiến hành khảo sát với bốn câu hỏi như sau:

Câu hỏi số 1. Theo anh (chị), giảng viên dạy triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh thường xuyên sử dụng các phương pháp, kỹ thuật dạy học, tích cực hóa các phương pháp đàm thoại, đặt vấn đề, thảo luận nhóm như thế nào?

Kết quả cho thấy, có 114/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 29,2%) đánh giá ở mức rất tốt; 209/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 53,6%) đánh giá tốt; 53/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 13,6%) có câu trả lời ở mức khá; có

NÂNG CAO TƯ DUY PHẢN BIỆN CHO SINH VIÊN...

10/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 2,6%) đánh giá ở mức trung bình; có 4/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 1%) đánh giá ở mức yếu.

Câu hỏi số 2. Theo anh (chị), giảng viên dạy triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh thường xuyên phát triển năng lực ngôn ngữ cho sinh viên như thế nào?

Kết quả cho thấy, có 101/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 25,9%) đánh giá ở mức rất tốt; 203/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 52,1%) đánh giá tốt; 71/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 18,2%) có câu trả lời ở mức khá; có 11/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 2,8%) đánh giá ở mức trung bình; có 4/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 1%) đánh giá ở mức yếu.

Câu hỏi số 3. Theo anh (chị), giảng viên dạy triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh thường xuyên dẫn dắt sinh viên đặt câu hỏi theo lối tư duy phản biện như thế nào?

Kết quả cho thấy, có 118/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 30,3%) đánh giá ở mức rất tốt; 200/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 51,3%) đánh giá tốt; 59/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 15,1%) có câu trả lời ở mức khá; có 10/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 2,6%) đánh giá ở mức trung bình; có 3/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 0,8%) đánh giá ở mức yếu.

Câu hỏi số 4. Theo anh (chị), giảng viên dạy triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh thường xuyên tạo ra các cuộc tranh luận, tương tác với những bối cảnh và nội dung giảng dạy cụ thể, khuyến khích, tạo điều kiện cho sinh viên thường xuyên động não như thế nào?

Kết quả cho thấy, có 117/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 30%) đánh giá ở mức rất tốt; 199/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 51%) đánh giá tốt; 59/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 15,1%) có câu trả lời ở mức khá; có 10/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 2,6%) đánh giá ở mức trung bình; có 5/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 1,3%) đánh giá ở mức yếu.

Bảng 2. Thực trạng về phía giảng viên trong việc nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua dạy học môn triết học Mác - Lênin.

Số lượng sinh viên khảo sát: 390 Câu hỏi khảo sát	Rất tốt		Tốt		Khá		TB		Yếu	
	SL	TL %	SL	TL%	SL	TL%	SL	TL %	SL	TL %
1.GV thường xuyên sử dụng các phương pháp, kỹ thuật dạy học, tích cực hóa các phương pháp đàm thoại, đặt vấn đề, thảo luận nhóm	114	29,2	209	53,6	53	13,6	10	2,6	4	1,0
2.GV thường xuyên phát triển năng lực ngôn ngữ cho sinh viên	101	25,9	203	52,1	71	18,2	11	2,8	4	1,0
3.GV thường xuyên dẫn dắt sinh viên đặt câu hỏi theo lối tư duy phản biện	118	30,3	200	51,3	59	15,1	10	2,6	3	0,8
4.GV thường xuyên tạo ra các cuộc tranh luận, tương tác với những bối cảnh và nội dung giảng dạy cụ thể, khuyến khích, tạo điều kiện cho sinh viên thường xuyên động não	117	30	199	51	59	15,1	10	2,6	5	1,3

(Nguồn: kết quả khảo sát tháng 05 năm 2022)

2.2.3. Đánh giá kết quả khảo sát

2.2.3.1. Về phía sinh viên

- Những kết quả đạt được

Từ kết quả khảo sát (bảng 1) thực trạng về phía sinh viên trong việc nâng cao tư duy phản biện cho thấy, sinh viên Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh đã phát huy tính chủ động, tích cực trong quá trình học tập, rèn luyện, tự học, tự nghiên cứu, xác định tốt các mục tiêu học tập. Tỷ lệ sinh viên đánh giá ghi nhận ở mức tốt và rất tốt là khá cao. Ở mức tốt chiếm tỷ lệ 53,1% và mức rất tốt chiếm tỷ lệ 24,6%.

Sinh viên Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh đã chủ động thể hiện thói quen phản biện và có thái độ phản biện tích cực. Kết quả khảo sát cũng cho thấy có 86/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 22,1%) đánh giá ở mức rất tốt và 176/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 45,1%) đánh giá ở mức tốt.

Sinh viên Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh cũng đã áp dụng tốt các kỹ năng tư duy phân biện vào việc phân tích đánh giá các vấn đề xã hội. Ở tiêu chí này chiếm tỷ lệ 21% đánh giá ở mức rất tốt và 47,7% đánh giá tốt.

- Một số hạn chế

Từ kết quả khảo sát (bảng 1) thực trạng về phía sinh viên trong việc nâng cao tư duy phân biện cho thấy, bên cạnh những kết quả đạt được, một số sinh viên vẫn chưa phát huy được hoặc phát huy chưa hết tính chủ động, tích cực trong quá trình học tập, rèn luyện, tự học, tự nghiên cứu, xác định mục tiêu học tập. Kết quả khảo sát tiêu chí này có 69/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 17,7%) có câu trả lời ở mức khá; 17/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 4,4%) đánh giá ở mức trung bình và 1/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 0,3%) đánh giá ở mức yếu.

Một số sinh viên chưa chủ động thể hiện thói quen phân biện và có thái độ phân biện tích cực. Kết quả khảo sát có 105/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 26,9%) có câu trả lời ở mức khá; có 20/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 5,1%) đánh giá ở mức trung bình; có 3/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 0,8%) đánh giá ở mức yếu.

Một số sinh viên chưa áp dụng các kỹ năng tư duy phân biện trong việc phân tích đánh giá các vấn đề xã hội hoặc đã áp dụng nhưng kết quả chưa cao. Kết quả khảo sát cho thấy, có 99/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 25,4%) có câu trả lời ở mức khá; có 17/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 4,4%) đánh giá ở mức trung bình; có 6/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 1,5%) đánh giá ở mức yếu.

Ngoài ra, chúng ta cũng thấy rằng, trong các tiêu chí khảo sát về phía sinh viên thì tiêu chí sinh viên áp dụng các kỹ năng tư duy phân biện trong việc phân tích đánh giá các vấn đề xã hội có tỷ lệ đánh giá tốt và rất tốt là thấp hơn các tiêu chí khác và tỷ lệ yếu lại cao hơn. Điều này cho thấy, việc áp dụng kỹ năng tư duy phân biện trong cuộc sống của sinh viên cần phải được nâng cao.

2.2.3.2. Về phía giảng viên

- Những kết quả đạt được

Từ kết quả khảo sát (bảng 2) thực trạng về phía giảng viên trong việc nâng cao tư duy phân biện cho sinh viên thông qua dạy học môn triết học Mác - Lênin cho thấy, giảng viên dạy triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh thường xuyên sử dụng các phương pháp, kỹ thuật dạy học, tích cực hóa các phương pháp đàm thoại, đặt vấn đề, thảo luận nhóm. Qua khảo sát, có 114/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 29,2%) đánh giá giảng viên về tiêu chí này ở mức rất tốt; 209/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 53,6%) đánh giá giảng viên ở tiêu chí này là tốt.

Giảng viên dạy triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh thường xuyên phát triển năng lực ngôn ngữ cho sinh viên. Kết quả khảo sát cho thấy, có 101/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 25,9%) đánh giá giảng viên về tiêu chí này ở mức rất tốt; 203/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 52,1%) đánh giá tốt.

Giảng viên dạy môn triết học Mác - Lênin thường xuyên dẫn dắt sinh viên đặt câu hỏi theo lối tư duy phân biện, điều này được sinh viên ghi nhận đánh giá rất cao. Kết quả khảo sát, có 118/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 30,3%) đánh giá ở mức rất tốt; 200/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 51,3%) đánh giá tốt.

Ngoài ra, giảng viên cũng thường xuyên tạo ra các cuộc tranh luận, tương tác với những bối cảnh và nội dung giảng dạy cụ thể, khuyến khích, tạo điều kiện cho sinh viên thường xuyên động não. Về tiêu chí này của giảng viên cũng được sinh viên ghi nhận đánh giá rất cao. Kết quả khảo sát có 117/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 30%) đánh giá ở mức rất tốt; 199/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 51%) đánh giá tốt.

- Một số hạn chế

Từ kết quả khảo sát (bảng 2) thực trạng về phía giảng viên trong việc nâng cao tư duy phân biện cho sinh viên thông qua dạy học môn triết học Mác - Lênin cho thấy, bên cạnh những kết quả đạt được nêu trên, vẫn còn một số hạn chế như: Hiện vẫn còn một số ít giảng viên dẫn dắt sinh viên đặt câu hỏi theo lối tư duy phân biện nhưng kết quả chưa được như mong muốn. Qua khảo sát, có 59/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 15,1%) có câu trả lời ở mức khá; 10/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 2,6%) đánh giá ở mức trung bình; 3/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 0,8%) đánh giá ở mức yếu. Phần lớn giảng viên dạy triết học Mác - Lênin đã thực hiện tốt việc phát triển năng lực ngôn ngữ cho sinh viên, thì vẫn còn một số ít giảng viên thực hiện nhưng đạt kết quả chưa cao. Kết quả khảo sát cho thấy, 71/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 18,2%) có câu trả lời ở mức khá; có 11/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 2,8%) đánh giá ở mức trung bình; có 4/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 1%) đánh giá ở mức yếu.

Việc tạo ra các cuộc tranh luận, tương tác với những bối cảnh và nội dung giảng dạy cụ thể, khuyến khích, tạo điều kiện cho sinh viên thường xuyên động não vẫn còn một số giảng viên thực hiện nhưng kết

quả mang lại chưa cao. Kết quả khảo sát, 209/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 53,6%) đánh giá tốt; 53/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 13,6%) có câu trả lời ở mức khá; có 10/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 2,6%) đánh giá ở mức trung bình; có 4/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 1%) đánh giá ở mức yếu.

Việc sử dụng các phương pháp, kỹ thuật dạy học, tích cực hóa các phương pháp đàm thoại, vấn đề, thảo luận nhóm vẫn còn một số ít giảng viên thực hiện nhưng kết quả mang lại chưa được như mong muốn. Kết quả khảo sát có 53/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 13,6%) có câu trả lời ở mức khá; có 10/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 2,6%) đánh giá ở mức trung bình; có 4/390 sinh viên (chiếm tỷ lệ 1%) đánh giá ở mức yếu.

2.3. Một số định hướng nhằm phát triển tư duy phản biện cho sinh viên thông qua giảng dạy môn triết học Mác - Lênin tại trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh

2.3.1. Nhóm định hướng về phía sinh viên

- Sinh viên cần nâng cao hơn nữa tính chủ động, tích cực trong quá trình học tập, rèn luyện, tự học, tự nghiên cứu, xác định được mục tiêu học tập nói chung và mục tiêu học tập môn triết học Mác - Lênin. Theo đó, sẽ trực tiếp góp phần quan trọng nâng cao kỹ năng tư duy độc lập, sáng tạo của sinh viên nói chung, cũng như tư duy phản biện nói riêng. Hiện nay, các tài liệu về tư duy phản biện khá phong phú, đa dạng và có ở nhiều nơi. Một trong những kênh tài liệu sinh viên có thể tìm kiếm nhanh nhất và nhiều nhất đó chính là trên mạng internet. Chỉ cần truy cập vào Google là sinh viên có thể tìm kiếm được, đọc được rất nhiều bài viết, nhiều thông tin, tài liệu videos... về tư duy phản biện bổ ích và phù hợp.

- Sinh viên chủ động thể hiện thói quen phản biện và có thái độ phản biện tích cực trong quá trình học tập môn triết học Mác - Lênin, cũng như trong nghiên cứu khoa học và các hoạt động ngoại khóa khác. Để làm được điều này, trước hết sinh viên cần chuẩn hóa năng lực ghi nhận thông tin một cách chuẩn xác bằng các phương pháp tốt nhất. Đối với tư duy phản biện, thông tin là nguồn nguyên liệu rất quan trọng. Vì vậy, việc ghi nhận thông tin đúng, chuẩn xác sẽ có ý nghĩa rất lớn đối với sinh viên. Ngoài ra, sinh viên cần thường xuyên tích cực động não, đặt ra các câu hỏi nghi vấn, khai thác các nguồn thông tin, tìm các dẫn chứng, lập luận logic để khẳng định các vấn đề, đồng thời cần đưa ra những nhận định, đánh giá của mình về các vấn đề đó. Sinh viên cần nâng cao kỹ năng biến các tri thức, nội dung trong giáo trình triết học Mác - Lênin, tài liệu, sách vở thành tri thức của mình. Từ đó, thúc đẩy trí tuệ, hiểu biết của sinh viên ngày càng nâng cao. Trong các tiết học môn triết học Mác - Lênin nói riêng và các môn học nói chung sinh viên cần chủ động, tích cực đặt ra các câu hỏi mang tính logic cho giảng viên để đào sâu, nắm chắc nội dung bài học. Sinh viên cần tham gia tích cực các hoạt động thảo luận nhóm, thuyết trình theo nhóm, tranh luận tích cực giữa các nhóm, chủ động nêu câu hỏi đặt ra cho nhóm bạn và giải quyết, trả lời câu hỏi mà nhóm bạn đặt ra cho nhóm mình một cách tốt nhất.

- Sinh viên áp dụng các kỹ năng tư duy phản biện trong việc phân tích đánh giá các vấn đề xã hội. Trong quá trình học môn triết học Mác - Lênin, sinh viên cũng thường xuyên được giảng viên mở rộng, vận dụng liên hệ với các vấn đề trong thực tiễn, vấn đề nóng bỏng, cấp bách mà xã hội đang đặt ra. Trong những trường hợp này, sinh viên cần vận dụng tư duy phản biện nhận xét, đánh giá, phân tích. Để có được tư duy phản biện tốt, sinh viên cần bổ sung tìm đọc thêm một số cuốn sách về tư duy phản biện của các tác giả trong và ngoài nước. Với cách tiếp cận đó sinh viên sẽ có được những góc nhìn mới, cách tiếp cận mới về nhiều vấn đề, nhiều lĩnh vực trong đời sống xã hội, theo đó sẽ giúp cho sinh viên nâng cao năng lực tư duy phản biện của mình.

2.3.2. Nhóm định hướng về phía giảng viên

- Giảng viên phải không ngừng đổi mới nội dung và phương pháp giảng dạy triết học Mác - Lênin theo mục đích của nền giáo dục hiện đại, hướng đến đào tạo sinh viên thành những công dân toàn cầu, có khả năng làm chủ, có năng lực tư duy sáng tạo thích ứng với thời đại và giải quyết tốt các vấn đề thực tiễn đặt ra.

- Giảng viên cần nâng cao nhận thức cho sinh viên về vai trò của tư duy phản biện, sự cần thiết rèn luyện và nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên. Đây là yếu tố đầu tiên giữ vai trò quan trọng trong việc nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua giảng dạy môn triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh. Giảng viên cần giúp cho sinh viên có nhận thức đầy đủ và đúng đắn về vị trí, vai trò của tư duy phản biện, sự cần thiết nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên trong giai đoạn hiện nay và các phương pháp để rèn luyện tư duy phản biện. Theo đó, sẽ là cơ sở để nâng cao tư duy phản biện cho sinh viên thông qua giảng dạy môn triết học Mác - Lênin tại Trường Đại học Công nghiệp Thành phố Hồ Chí Minh.

- Giảng viên phải thường xuyên dẫn dắt sinh viên đặt câu hỏi theo lối tư duy phản biện, kết hợp với tăng

cường năng lực ngôn ngữ cho sinh viên. Câu hỏi theo lối tư duy phản biện là dạng câu hỏi nhằm mục đích khai thác các thông tin một cách đầy đủ, chuẩn xác, đa chiều, thông qua đó người được hỏi sẽ tiếp nhận vấn đề một cách sâu sắc và toàn diện nhất.

- Giảng viên cần tạo ra các cuộc tranh luận, tương tác với những bối cảnh và nội dung giảng dạy cụ thể, khuyến khích, tạo điều kiện cho sinh viên thường xuyên suy nghĩ.

- Giảng viên cần khéo léo trong việc lựa chọn và thường xuyên sử dụng các phương pháp, kỹ thuật dạy học, tích cực hóa các phương pháp đàm thoại, đặt vấn đề, thảo luận nhóm. Các kỹ thuật dạy học tích cực nếu giảng viên biết sử dụng một cách khéo léo sẽ có vai trò rất quan trọng trong việc phát huy tính chủ động, tính cực, độc lập, sáng tạo của người học, rèn luyện tư duy phản biện cho sinh viên.

3. KẾT LUẬN

Tư duy phản biện là một trong những yếu tố cần thiết cho sự thành công trong cuộc sống, học tập và làm việc của mỗi sinh viên. Trước yêu cầu của sự phát triển trong giai đoạn hiện nay đòi hỏi giảng viên nói chung và giảng viên dạy triết học Mác - Lênin Trường Đại học Công nghiệp thành phố Hồ Chí Minh nói riêng ngoài việc cung cấp các kiến thức chuyên môn cần kết hợp các phương pháp giảng dạy, kỹ năng dẫn dắt, định hướng cho người học biết tư duy phản biện các vấn đề nảy sinh trong học tập, trong đời sống xã hội và làm việc trong tương lai. Giảng viên cần rèn luyện cho người học, giúp người học vượt ra khỏi cách tư duy theo khuôn mẫu, hướng tới những cái mới trong khoa học, thoát khỏi những rào cản của lối mòn tư duy, cố gắng tìm tòi cái mới, kích thích các em đặt ra các câu hỏi và trả lời vận dụng tư duy sáng tạo của mình. Trong trường hợp phản bác ý kiến của người khác các em cũng cần cố gắng trình bày lập luận một cách thuyết phục, chặt chẽ và rõ ràng nhất.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ giáo dục và Đào tạo (2021). *Giáo trình triết học Mác - Lênin*. Nhà xuất bản Chính trị quốc gia sự thật. Hà Nội.
- Ban chấp hành trung ương (2013). *Nghị quyết số 29-NQ/TW, ngày 4/11/2013, Hội nghị lần thứ 8 Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XI) về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo*. Truy cập ngày 30/8/2022, từ <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/van-kien-tu-lieu-ve-dang/hoi-nghi-bch-trung-uong/khoa-xi/nghi-quyet-so-29-nqtw-ngay-4112013-hoi-nghi-lan-thu-8-ban-chap-hanh-trung-uong-dang-khoa-xi-ve-doi-moi-can-ban-toan-584>
- Hòa, N.T. (2017). Bàn về tư duy phản biện trong giáo dục. *Tạp chí Khoa học - Đại học Đồng Nai*, số 05, tr. 23-30.
- Hữu, Đ.T. & Thúy, B.T.H. (2021). *Nâng cao tư duy phản biện cho học sinh, sinh viên*. Truy cập ngày 8/4/2022, từ <https://www.tuyengiao.vn/nghien-cuu/ly-luan/nang-cao-nang-luc-tu-duy-phan-bien-cho-hoc-sinh-sinh-vien-133980>.
- Phuong, N.T.Q (2019). Thực trạng rèn luyện tư duy phản biện của sinh viên trường Đại học Hải Phòng. *Tạp chí khoa học*, số 37, tr.75-81.
- Thâm,T.C. (2021). Một số chiến lược nhằm phát triển tư duy phản biện cho sinh viên đại học. *Tạp chí giáo dục*, số 423, tr.23-26.
- Trọng, N.P. (2020). *Phát triển tư duy phản biện cho sinh viên qua giảng dạy học phần “Triết học Mác - Lênin”*. Truy cập ngày 2/4/2022, từ <https://www.researchgate.net/publication/355690814>
- Viện Doanh trí Văn Hiến - Trường Đại học Văn Hiến, *Tài liệu môn học Kỹ năng mềm kỹ năng tư duy sáng tạo và phản biện* (Tài liệu lưu hành nội bộ), tr 17.

IMPROVING THE CRITICAL THINKING FOR STUDENTS THROUGH MARXISM-LENINISM EDUCATION IN THE INDUSTRIAL UNIVERSITY OF HO CHI MINH CITY

NGUYEN THI THUY CUONG

Political Science, Industrial University of Ho Chi Minh City
nguyenthithuycuong@iuh.edu.vn

Abstract. The study clarifies some theoretical issues about critical thinking and some theoretical issues of Marxist - Leninist philosophy regarding the concept, role of critical thinking as well as the role of philosophy in improving critical thinking capacity for students, the necessity to improve students' critical

NÂNG CAO TƯ DUY PHẢN BIỆN CHO SINH VIÊN...

thinking through teaching Marxist-Leninist philosophy. Research on the situation of improving critical thinking for students through teaching Marxist-Leninist philosophy at the Industrial University of Ho Chi Minh City points out the achieved results as well as some limitations. On that basis, the study provides some orientations to develop critical thinking for students at the Industrial University of Ho Chi Minh City in the current period.

Keywords. Critical thinking; Marxist - Leninist philosophy; the student.

Ngày nhận bài: 17/06/2022

Ngày chấp nhận đăng: 14/09/2022